

*Антон Гецов**

АТРИБУЦИЯ, ПРЕДИКАЦИЯ, АПОЗИЦИЯ. ВТОРА ЧАСТ

Anton Getsov

ATTRIBUTION, PREDICATION, APPPOSITION. PART SECOND

The paper is part of a series of publications that set out to examine various aspects in the analysis of appositive constructions. The purpose of this particular study is to reveal the multidimensional, diverse, and complex interaction between three types of syntactic relations – attributive, predicative, and appositive. The study offers a critical review of various theories on the status of the grammatical relation between the components of non-detached (close) appositive constructions. The main argument of this paper is that determining this status, on the one hand, is a function of the morphological and semantic characteristics of the components of the construction, while, on the other hand, it determines their syntactic status.

Keywords: *apposition; grammatical relation; appositive relation; non-detached (close) appositive construction; attribution; predication.*

Студията е част от поредица публикации, чийто предмет са различни аспекти при анализа на апозитивната конструкция. Целта на конкретното проучване е да се представи многоаспектното, разнолико и комплицирано взаимодействие между три типа синтактично отношение – атрибутивно, предикативно и апозитивно. Вниманието се фокусира върху критическия преглед на множество концепции, в които се дискутира въпросът за статуса на граматическото отношение между компонентите на конструкцията с необособена апозиция. Основната теза, която се защитава, е, че установяването на този статус, от една страна, е функция от морфологичните и семантичните характеристики на компонентите на тази конструкция, а от друга страна, той обуславя синтактичния им статус.

Ключови думи: *апозиция; граматическо отношение; апозитивно отношение; конструкция с необособена апозиция; атрибуция; предикация.*

В първата част на студията беше развита тезата, че за да се преодолеят обективно съществуващите бариери, които възпрепятстват коректното и задълбочено определяне, обосноваване и концептуализиране на граматическото отношение между компонентите на конструкцията с необособена апозиция, е необходимо прецизно и последователно да се разкрият семантичните и морфологичните характеристики на тези компоненти. Вниманието бе фокусирано не само върху афинитета на различните видове съществителни имена към семантичните функции *идентификация* и *характеризация*, но и върху способността на различните видове съществителни имена да съвместяват тези функции. Очевидно е, че семантичните и морфологичните особености на компонентите на анализирания синтактична конструкция до голяма степен предопределят статуса на граматическото отношение между тях. Бе направен кратък преглед на генезиса на апозитивно отношение и съпоставката му с атрибутивното и предикативното отношение. Във втората част

* Антон Гецов – проф. д-р, катедра „Съвременен български език“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, a.getsov@ts.uni-vt.bg.

на студията се акцентира върху детайлното и аргументирано представяне на взаимодействието между тези три типа отношение.

Един от първите езиковеди, който се опитва да осмисли и да формулира взаимовръзките между атрибутивното, предикативното и апозитивното отношение (при това – доста сполучливо), е Алексей Шахматов. „Апозитивното отношение – пише той – е в тясна връзка с предикативното и може да произтича от него: в изречението *Михаил кузнец*, се съдържа твърдение, че *Михаил* по занятие (професия) е *кузнец* (ковач); отгук възниква възможността за реализирането на апозитивна връзка между двете съществителни имена: *Михаил кузнец работает сегодня в поле*. Следователно наличието в езика на приложения е в пряка връзка с възможността за използването на съществителни имена за названия на субстанции или явления в качеството им на сказуеми. Апозитивното отношение е свързано и с атрибутивното отношение, т.е. с това отношение, което се изразява чрез прилагателни имена за названия на качества или свойства, отвлечени от техния носител; при атрибутивното отношение зависимата дума се нарича определение; приложението се отличава от определението по това, че изразява качество или свойство на субстанция посредством съпоставянето ѝ с друга субстанция, изразител, носител на даденото качество (...) Определението в значителна част от случаите възниква в резултат от разчленяването на една сложна представа (...), докато приложението в повечето случаи възниква в резултат на съпоставянето на две представи...“ (Шахматов 2001: 280)¹.

От цитата ясно проличава, че видният руски лингвист възприема стриктно идеите на А. Потебня, което е странно с оглед на факта, че в техните виждания има съществени различия относно статуса на апозитивната конструкция – А. Потебня приема за апозиция само конструкцията с обособена апозиция (Потебня 1958: 109), докато А. Шахматов разграничава конструкцията с обособена апозиция (наречена от него *собственное приложение*) от конструкцията с обособена апозиция (която той назовава *придаточное приложение* или *предикативное приложение*) (Шахматов 2001: 280). По-нататък А. Шахматов, провокиран отново от идеите на А. Потебня, пише, че границата между приложение и определение се заличава, избледнява. Това може да се проследи и исторически, най-вече поради минималните различия между съществителните и прилагателните имена в миналото. В следващите години оригиналните формулировки на А. Шахматов, подготвящи почвата за разработването на предикатните характеристики на съществителните имена, интензивно се експлоатират. Няма да е пресилено да се каже, че те се превръщат в аксиоматични тези и отправни точки за съветското езикознание (Ярцева 1961: 13; Арутюнова 1972: 277; Падучева 1985: 79–101; Уфимцева 1986: 102–134).

Четири десетилетия, след като възгледите на А. Шахматов стават достойни на научната общественост, американският професор Чарлс Хокет пише своята кратка, но изключително популярна статия, озаглавена *Attribution and Apposition*. В нея той си поставя за цел да разграничи словосъчетанието, съдържащо модификатор и главна дума (head), от апозитивната конструкция от позициите на генеративната лингвистика (Hockett 1955: 99–102). Ч. Хокет се опитва творчески да трансформира идеите на Доналд Лий (Lee 1952: 268–275) и на Ейнар Хауген (Haugen 1953: 165–170), които са непосредствен стимул за анализите му. Той безусловно приема класическата двудялба на словосъчетания, основани на хипотаксиса, и словосъчетания, основани на паратаксиса. Паратаксисът се интерпретира като начин за изразяване на синтактичното отношение чрез обикновено съполагане на компонентите, без формално изразяване на синтактичната зависимост, напр.: *Yes, please*. Колкото до хипотактическите структури, Ч. Хокет използва субкатегоризацията на Леонард Блумфийлд, който ги разделя на ендоцентрични и екзоцентрични. Ендоцентричните, от своя страна, се делят на подчинителни (attributive), напр.: *poor John*, и съчинителни (coordinative, serial), напр.: *John and Mary*, а екзоцентричните – на предикативни, напр.: *John ran away*, и

¹ Включването в настоящото изложение на сравнително дългия цитат е мотивирано от значимостта и непреходността на Шахматовите идеи. От една страна, А. Шахматов креативно утвърждава и умело надгражда част от схващанията на Александър Потебня, от друга страна, тези постановки получават огромен отзвук в съветската и в световната лингвистика за години напред, макар че в конкретните изследвания невинаги коректно се препраща към първоизточника им.

предложни, напр.: *beside John* (тук липсват единни основания, което в известен смисъл нарушава принципите на класификация) (Блумфийлд 1968). Ч. Хокет безусловно потвърждава мнението на Л. Блумфийлд, че не всички ендосентрични конструкции са атрибутивни, и фокусира вниманието си върху т.нар. *double-headed* фрази от типа *John and Bill*, тъй като, за да постигне основната си цел, той трябва да разграничи апозитивната конструкция не само от атрибутивното словосъчетание, но и от *double-headed* фразите. Според Ч. Хокет в английския език (по подобие на китайския) има *double-headed* фрази от апозитивен тип, които е трудно да бъдат разграничени от атрибутивната конструкция с една главна дума/част. В крайна сметка Ч. Хокет стига до извода, че в някои случаи A е атрибут на B , т.е. $B > A$. Но понякога има неоспорими доказателства, че е възможно A да е атрибут на B и B да е атрибут на A едновременно, т.е. $A > B$ и $B > A$. В такива случаи е налице апозиция $A \equiv B$ (знакът „ \equiv “ означава „сливане, тъждество, еквивалентност“). Т.е. при $A > B$ или $B > A$ е налице атрибутивно отношение, при $A > B$ е налице апозитивно отношение.

Всъщност за тъждественост може да се говори само в граматически аспект. Тя в никакъв случай не предполага паритет или еквивалентност в семантичен или във функционален план. Ч. Хокет дефинира описателно апозитивната конструкция, използвайки следните характеристики: 1) конститутивът трябва да е ендосентричен; 2) непосредствено съставящите трябва да принадлежат към един и същ основен лексико-граматически клас; 3) не би трябвало да са налице по-големи основания първото непосредствено съставящо да се определи като атрибут на второто (във функция на главна част/дума) от обратното; 4) непосредствените съставящи трябва да се отнасят към един и същ обект (Hockett 1955: 101). Обаче примерите, с които авторът илюстрира тезата си, са за апозитивни конструкции с различен синтактичен статус, напр.: *the poet, Burns; the poet Burns; Burns, the poet; President Truman; Mister Jones; John Jones; the Mississippi River; Bill, the boy I introduced you to yesterday*. Това неминуемо предизвиква основателни съмнения относно реализирането на авторското намерение критически (но и ефективно!) да се преосмисли аргументацията на Д. Лий и Е. Хауген и да се прецизира използваният от тях терминологичен апарат. Чрез представената концепция Ч. Хокет разширява пределно много границите на категорията *апозиция*, което води до избледняване и дори до загубване на научната ѝ определеност и е сериозна предпоставка за нейното компрометиране. Нещо, което неговият сънародник Чарлс Майер (Meyer 1992: 41) след няколко десетилетия довежда, така да се каже, „до съвършенство“.

Изводите на Ч. Хокет, макар и твърде сложно формулирани, не дават еднозначен отговор на въпроса по какво се различават атрибутивното и апозитивното отношение. По сходен, недобре прецизиран и неефективен, начин се разработва проблемът за тази диференциация и в съвременни изследвания. Ирина Пулеха например си поставя непосилната задача да разграничи, при това – едновременно, апозитивното отношение както от атрибутивното, така и от предикативното. Тя анализира множество гледни точки и стига до вероятно коректен извод: „... през последните десетилетия все по-осезателно се налага идеята, че апозитивното отношение не е разновидност на атрибутивното“ (Пулеха 1999: 20). Без да се задълбочава в установяването на граматическото отношение в апозитивната конструкция, тя цитира мнения, в които се допуска или се твърди, че от синтактична гледна точка е налице паритет между нейните компоненти. Затова и практически оправдано вниманието на авторката е съсредоточено върху семантичните особености на връзката между компонентите на конструкцията с обособена апозиция. Монографичното изследване на И. Пулеха е красноречиво доказателство, че проблемите, свързани с диференцирането на атрибутивното и апозитивното отношение и с разкриването на актуалното граматическо отношение в конструкцията с необособена апозиция, все още не са разрешени еднозначно и приемливо.

Не по-малко спорове, дискусии и полемики предизвиква интерпретацията на несъмнената взаимна обусловеност между апозитивното и предикативното отношение. Фокусирането на изследователския интерес върху корелацията между конструкцията с необособена апозиция и копулативното изречение, за която вече стана дума в първата част на студията, е резонно. Мнозина лингвисти приемат, че апозитивното отношение е аналогично на субектно-предикатното отношение с глагол копула, което обуславя лесната трансформация на приложението в нерестриktivно подчинено определително изречение (*nonrestrictive relative clause*), въведено с относително мес-

тоимение, напр.: *Anna, who is my best friend, was here last night* (срв. *Anna, my best friend, was here last night*) (Quirk et al. 1985: 1301). Във връзка с подобни твърдения обаче трябва да се направят две много важни уточнения. Първо, от приведените от Рандолф Куърк и съавторите му примери е ясно, че става дума за граматическа синонимия само между конструкция с обособена апозиция и подчинено изречение. Второ, както показват изследванията в областта на трансформационната граматика, не във всички случаи е възможно редуциране на подчиненото изречение до апозитивна конструкция (Delorme, Dougherty 1972: 2–29). Изводът, който се прави от някои автори (Ашмарина 1997: 6; Пулеха 1999: 23), че от синтактична гледна точка апозитивната конструкция не е елиптично изречение, а е самостоятелно явление, е валиден именно за конструкцията с обособена апозиция.

Опцията за преобразуването на конструкцията с необособена апозиция в копулативно изречение не трябва да се надценява и да се преекспонира², макар че в лингвистиката отдавна е установено, че именното словосъчетание, притежаващо т.нар. вторична или латентна предикация, представлява свито, редуцирано изречение. При прехода си в словосъчетание това изречение е подложено на структурно-семантични трансформации, като например номинализация на сказуемото, отпадане на някои актанти и пр. (Джигоева 2017: 32).

Сред тезите, в които на конструкцията с обособена апозиция априори се приписва полупредикативност (Матезиус 1967: 505–508) или пък се твърди, че между компонентите ѝ се реализира предикативно отношение, се откроява концепцията на Татяна Кочеткова (Кочеткова 2005). В докторската си дисертация тя креативно използва идеята на Павел Лекант за примарната предикация и типовете секундарна предикация и ясно разграничава конструкциите с необособена апозиция от конструкциите с обособена апозиция. След прецизна аналитична дейност авторката закономерно заключава, че изречението, съдържащо *нерасчлененный аппозитивный оборот, представляемый аппозитивным словосочетанием* (с този термин тя обозначава конструкцията с необособена апозиция), е полипропозитивно и потенциално полипредикативно, а изречението, съдържащо *расчлененный аппозитивный оборот (аппозитивный оборот с обособленным приложением)*, е полипропозитивно и полипредикативно (Кочеткова 2005: 8).

Още по-категорична и по-конкретна е Т. Кочеткова в свое следващо изследване, написано в съавторство с Олга Соловьева. Анализирайки преобразуването на апозитивните словосъчетания в бисубстантивни изречения, напр.: *слова-кирпичи* → *Слова словно кирпичи*; *берёзки-свечки брачные* → *Берёзки словно свечки брачные*, авторките твърдят: „Апозитивното словосъчетание изразява същото денотативно значение, което се изразява от бисубстантивното изречение, образувано по модела *N1 – N2*. (...) Тези две езикови единици изразяват тъждествена пропозиция (бисубстантивните изречения – в разгърнат вид, апозитивните словосъчетания – в редуциран вид); те могат взаимно да се трансформират. (...) При трансформацията на апозитивното словосъчетание в изречение зависимият компонент заема позиция на предикат и неговото значение съвпада със значението на предиката в бисубстантивното изречение“ (Кочеткова, Соловьева 2017: 125). Според авторките прилагането на изофункционалната формула позволява да се види способността на зависимия компонент да се отдели, да се откъсне от главния компонент въпреки непроменения словоред. Това дистанциране отразява разчленения характер на обозначаването на отношението *предмет – признак* в апозитивното словосъчетание. Както сполучливо подчертава Т. Кочеткова, това е възможно само при наличие на предикативно отношение между означените понятия (Кочеткова 2005).

² Въпросът за подобна граматическа синонимия между двете синтактични структури нееднократно е разглеждан в българската синтактична литература (Теодоров-Балан 1940: 431; Пенчев 1984: 28; Алмалех 1993: 56). Предмет на отделно изследване е доколко и как възможността за подобна трансформация може да се използва при разкриването на синтактичните функции на компонентите в конструкцията с необособена апозиция. Особено като се вземат предвид промяната на словоредата и наложителното (с оглед на граматическата коректност) преобразуване на неопределените имена в определени. Членуването на именните групи в българските прости биноминативни изречения е предмет на специално монографично изследване (Илиева 1996), но в него не се разглеждат възможностите за взаимна трансформация между апозитивна конструкция и биноминативно изречение.

И. Пулеха обаче защитава тезата, че формулата $X e Y = Y e X$ не е валидна във всички случаи, а само когато и опорната дума, и приложението са конкретно референтни. В изреченията, в които приложението не назовава, а характеризира референта на опорната дума, т.е. има предикативен денотативен статус, трансформацията е невъзможна. Дори трансформацията на конкретно референтни елементи от апозитивната конструкция не гарантира пълна идентичност между нея и биноминативното изречение (Пулеха 1999: 45). Като осмисля критически ключови тези на Юрий Апресян, Даниел Вайс и Елена Падучева, авторката безусловно приема, че: 1) на всяко изменение на формата съответства някакво семантическо изменение; 2) информацията, която носи изречението $X e Y$ в комуникативен план, носи различна информация в сравнение с информацията от изречението $Y e X$. Както пише и самата Ел. Падучева: „... изменението на линейно-интонационната структура в биноминативните изречения може да доведе до промяна в референциалните характеристики на компонентите, която засяга местата на подлога и на сказуемото, напр.: а) *Мой брат – учител*; б) *Учител – мой брат*“ (Падучева 1985: 110).

Без да се игнорира диахронната зависимост на апозитивното отношение от атрибутивното и денотативната тъждественост между апозитивното и предикативното отношение, във все повече съвременни изследвания се защитава и се утвърждава идеята, че от синхронно гледище апозитивното отношение е напълно самостоятелно и независимо. Но в концепциите на повечето от цитираните автори за прототипна се приема само конструкцията с обособена апозиция. В конструкцията от такъв тип естествено „... апозитивното отношение лесно се трансформира в предикативно“ (Вацеба 1973: 159), а потенциалната предикативност има съвсем различни измерения в сравнение с проявите на предикативност, които Алеся Джиеова, Т. Кочеткова, О. Соловьева и др. твърдят, че са налице между компонентите на необособената апозитивна конструкция.

* * *

Настойчивият и перманентен интерес от страна на лингвистите към разкриването на същността на апозитивното (граматическо) отношение не е случаен. В някои трактовки то е екзотична симбиоза на атрибутивното и предикативното отношение³, в други – на него се отнежда междинен статус, в трети – то категорично се разграничава както от предикацията и атрибуцията, така и от съчинителното отношение.

Първата по-разгърната и детайлна дефиниция за апозитивното отношение е дело на А. Шахматов. Той го определя като подчинително отношение, а основанията му са, че с названието на субстанция или явление (изразено чрез съществително име) може да се обозначи не само един или друг предмет, съвкупност от предмети, едно или друго явление или съвкупност от явления, но и свойство, присъщо на предмета или на явлението, съвкупност от тези свойства, а също така и родови признаци на субстанцията или явлението (Шахматов 2001: 279). Опитът на А. Шахматов да дефинира и да утвърди този уникален, но и комплициран тип граматическо отношение, има множество последователи в рускоезичната синтактична литература. Постановките на изтъкнатия лингвист се доразвиват, обогатяват се и се преосмислят от Евгений Кротевич, Мария Шатух, Константин Орлов, Павел Лекант, Анатолий Ломов, Дитмар Розентал и Маргарита Теленкова, Татьяна Кочеткова, Елена Стародумова и др.⁴

В значителна част от изследванията на поддръжниците на Шахматовите идеи проличава колко е трудно да се намери коректно, еднозначно и приемливо решение относно статуса на коментираното отношение. Витиевато формулираните обобщения и логическата непоследователност дори в една отделно взета концепция я правят неприемлива и/или спорна, а известните концепции, анализирани комплексно, силно си противоречат и „се разминават“ по отношение на

³ Идеята, че предикативното отношение може лесно да се трансформира в атрибутивно, се споделя още през 1880 г. от признатия за демиург на психолингвистиката професор Херман Паул в една от първите книги, белязали появата на младограматическото направление в езикознанието – *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Паул 1960: 165). По същото време и сънародникът на Х. Паул, Фридрих Блац, защитава тезата, че атрибутивното отношение е функция от предикативното (Blatz 1880: 474).

⁴ Критически преглед на изследванията на посочените автори, в които се разглежда този проблем, както и на други сходни становища и мнения, е направен от Антон Гецов (Гецов 2019: 103–110).

интерпретирането на емблематични граматически категории и понятия. Освен това в някои от визираните трудове (Шатух 1954: 5; Вацеба 1973: 154–160; Weinrich 1993: 361–363; Engel 1996: 806; Кочеткова 2005: 17; Heringa 2011: 1–5 и др.) с термина *апозиция (приложение)* се обозначава само конструкцията с обособена апозиция. Но граматическото отношение, което се установява между нейните компоненти, драстично се различава от отношението, реализиращо се между компонентите на конструкцията с необособена апозиция.

В съвременните изследвания върху спецификата и проявленията на апозицията апозитивно-то отношение се представя като близко до паратаксиса, разбираан като непосредствено съполагане на компонентите, без да се изразява по какъвто и да е начин синтактична зависимост. Така например Люсиен Тениер твърди, че приложението се отличава както от атрибутивното определение, така и от предикатива. И определението, и предикативът са свързани по вертикала със съществителното, което е център на субстантивното ядро. Свързаността на приложението със съществителното се осъществява не по вертикала, а напротив – по хоризонтала (Тениер 1988).

Тази идея се подкрепя и от други лингвисти, които частично я модифицират, допълват, обогатяват. Екатерина Захаренко, която използва термина *апозитивная связь* вместо *апозитивное отношение*, отбелязва, че апозитивната връзка е особен тип връзка, означаваща синтактично равенство между компонентите, които свързва, но не предполагаща задължително равенство между семантическите им статуси и комуникативните им роли (Захаренко 1998: 12, 24). Според авторките на *Грамматика английского языка. Морфология. Синтаксис*, които обаче използват термина *апозитивное отношение*: „Разгледаните по-горе изречения показват особеностите на апозитивното отношение: макар и синтактично да прилича на координацията, тъй като главната дума (the headword) и приложението са съставни части (конституенти) на едно и също ниво в изречението, комуникативно те не са от един и същ ранг“ (Кобрина и др. 2008). За непредубедения адресат остава да си изясни как „синтактичното равенство“, „приличащо на координацията“, може теоретически да се обоснове и да получи приемлива терминологична формулировка.

В по-изчистен вид идеята за характера на връзката в конструкцията с необособена апозиция се представя от Алла Прияткина. Тя твърди, че синтактичната свързаност между приложението и определяемото има особен характер. Той я отличава от съгласуването поради еднаквата форма на двете съществителни, а от съчинението – поради това, че еднаквата оформеност е ограничена до еднопадежността, която е задължителна. Според авторката еднаквата с определяемото оформеност на приложението е такова взаимоотношение между формите на думите, което не съвпада нито със съчинението, нито с разновидностите на подчинението – съгласуване, управление, прилагане (Прияткина 2007: 22). Трудно могат да не се приемат прецизните и логични доводи на авторката, чиято цел очевидно е да се докаже не какво е, а какво не е отношението между компонентите на конструкцията с необособена апозиция. Това обаче не е достатъчно.

За разлика от нея Игор Распопов представя сполучлив опит не само за разкриване на същността на апозитивното отношение, но и за неговото диференциране. Добре аргументираният анализ на особеностите на английския синтаксис обуславя осмислянето на апозитивното отношение като самостоятелно и независимо явление. Авторът противопоставя съчинителното и подчинителното синтактично отношение, като обособява и легитимира четири разновидности на подчинителната връзка – *субординация*, *координация*, *тяготение*⁵ и *апликация*. Приносен характер има идеята му да се анализират различията между конструкциите с необособена и с обособена апозиция. Изводът на И. Распопов е, че за първия тип конструкция, напр.: *река Волга*, е характерна *субординацията*, която се разбира като пряка и едностранна връзка между главния и зависимия компонент, а за втория тип конструкция е характерна *апликацията* (според автора по-точният термин би бил *приложение*, но поради неопределеността му той се избягва). Очевидно в тази концепция като апликация се определя полупредикативното отношение, което винаги е налице между обособената конструкция и дума/част от основното изречение.

⁵ В руския синтаксис с термина „тяготение“ (‘привличане, притегляне’) се обозначава разновидност на синтактичната връзка между подлога и сказуемото, при която именната част на съставното сказуемо се съотнася с подлога посредством трети компонент (*Отец пришел веселый, Сестра лежала больная*). Т.е. чрез тази връзка се изразява двойно подчинение – прилагателното е свързано и с глагола, и с името (или с местоимението) (Валгина 2000).

По-важно е обаче как И. Распопов интерпретира различията между субординацията, при която двата компонента образуват единно сложно наименование, и апликацията, при която двата компонента функционират като наименования дублети. Според автора в изречението *Наши лучший ученик Петя Иванов выступил на школьном вечере с докладом* е налице субординация: приложението *Петя Иванов* се присъединява към определяемото *ученик* посредством последователно разширяване на конструктивно-синтактичния ред (*Наши лучший ученик + Петя Иванов*). В изречението *Петя Иванов, наши лучший ученик, выступил на школьном вечере с докладом* е налице апликация: обособената част се включва (свързва) в този ред паралелно с компонента, към който се отнася (*лучший ученик = Петя Иванов*) (Распопов 1967: 102–107). Макар че апликацията доста се доближава до съчинителното отношение, тя според И. Распопов все пак е особена разновидност на подчинението, за която е характерно, че зависимият компонент не се „поставя“ до главния, а сякаш „се наслажда“ върху него и поради това е налице уподобяване в синтактичното му отношение спрямо другите компоненти на изречението. В логично изграденото изложение на И. Распопов правят впечатление две неща: първото е, че т.нар. субординация не е илюстрирана с примери, които адекватно да разкрият многообразието от разновидности на конструкцията с необособена апозиция; второто е, че без да използва термина *апозитивно отношение*, под апликация той има предвид именно него; то обаче е налице само между компонентите на конструкцията с обособена апозиция.

В по-голямата част от познатите концепции се прилага моделът, според който синтактичната функция на компонентите на конструкцията с необособена апозиция е функция от граматическото отношение между тях. Или, с други думи, евентуалното легитимиране на апозитивното отношение като самостоятелен тип граматическо отношение има стратегическо значение за дефинирането на синтактичната функция на (не)зависимия компонент в конструкцията с необособена апозиция – дали това е определение, дали е особена разновидност на определението, дали изобщо е второстепенна част, или пък е напълно самостоятелна изреченска част, различаваща се и от атрибута, и от предиката, чиято функция е тждествена с функцията на независимия компонент.

В българската синтактична литература последователно и категорично е застъпено мнението, че приложението е разновидност на определението. Наистина „особена“ разновидност, но все пак разновидност. В същото време автори на учебници по български синтаксис (Константин Попов, Иван Недев, Петя Бъркалова, Пенка Радева) игнорират словосъчетанията, съдържащи определяемо и приложение – те не са отбелязани нито при видовете подчинителна връзка, нито при видовете именно словосъчетание с независим компонент *съществително име*. Абсурдно и непрофесионално е да се мисли, че това несъответствие е проява на изследователска недоброствестност или пък е случаен пропуск. По-скоро то е резултат от естествените колебания и перманентните съмнения, макар и недеklarирани изрично, относно лингвистичния статус на „двуликкия Янус“⁶ в българския синтаксис. Коректното актуално осмисляне и дефиниране на този статус е в пряка и силна зависимост от еднозначното и непротиворечивото определяне на граматическото отношение в конструкцията с необособена апозиция.

Освен възможностите, които приоритетно се анализират в синтактичните трудове, в науката се допускат и други опции. Така например според Олга Четверикова приложението е синкретична единица, тъй като съвместява свойства и признаци на няколко изреченски части. По този начин тя се осмисля не като разновидност на определението, а като преходна (между определението и предиката) синтактична категория (Четверикова 1996: 2–5). Донякъде допълваща тезата на Четверикова, донякъде противоречаща на нея, е концепцията, към която се придържа и защитава Елена Катанова. Според нея *апозитивът* (така нарича авторката *приложението*) има две важни свойства – изофункционалност и полифункционалност. Като привежда множество различни мнения, включително и на Ч. Майер (Meuer 1992: 10), тя обобщава, че апозитивният член е изофункционален със своя корелат, тъй като той дублира неговата синтактична функция, а полифункционал-

⁶ „Подобно на двуликкия древноримски бог Янус, който от кротък творец се превръща в бог на преходите и преминаванията, в „бог на вратите“ (Шевалие, Геербрант 2000: 628), комплицираното и едва ли ще е пресилено да се каже, аморфно семантико-синтактично отношение между определяемото и приложението се превръща в своеобразен мост не само между координационните и субординационните отношения, но и в „гореща“ пресечна точка между граматиката и семантиката“ (Гецов 2017: 73).

ността на апозитива се проявява в това, че дублирайки синтактичната функция на независимия компонент в апозитивната конструкция, той може да изпълнява роля на всеки член от изречението без сказуемото (Катанова 2007: 69)⁷.

* * *

Очевидно е, че в избирателно представените идеи, разработки и концепции има рационални, интересни и полезни решения, които биха могли креативно и целесъобразно да се използват при едно актуално преразглеждане на статуквото в българската синтактична наука. С оглед на анализите и изводите в немалка част от съвременните лингвистични изследвания се установява, че отношението между компонентите на конструкцията с необособена апозиция, независимо от близостта си и в диахронен, и в синхронен аспект с атрибутивното и с предикативното отношение, отчетливо се разграничава от тях. Още по-очевидно е обаче, че фокусирането на усилията върху осмислянето и концептуализирането на т.нар. апозитивно отношение, което се установява между компонентите на всяка от разновидностите на конструкцията с необособена апозиция, е неефективно, порочно и излишно.

Дори в рамките на един от нейните основни структурни класове (*съществително нарицателно + съществително нарицателно*) може да се илюстрират сериозните различия в установеното граматическо отношение. В примери от типа: *хирург художник; министър хомосексуалист; психопати убийци; ром колекционер; кифла простакеса; бакишиши ментета*, в които е възможно компонентите да се свържат със съчинителен съюз, се реализира паратактично отношение, при което двата компонента имат строго определен словоред, т.е. става дума за несиметрична съчинителна конструкция (Бурлакова 1981: 115)⁸. В примери от типа: *летец космонавт; цигани кардараши; мечка стръвница; бебе гигант; човека паяк; фирма изпълнител*, в които съчинителното свързване на компонентите е невъзможно, е налице хипотактично отношение, при което или значението на втория компонентите е част от семантичната структура на първия компонент, или чрез втория компонент се изразява скрито сравнение. А това са примери само от един структурен клас.

Ако към тях се прибавят примери от останалите два класа (*съществително нарицателно + съществително собствено* и *съществително собствено + съществително собствено*), напр.: *господин Георгиев; папа Франциск; геният Меси; Торашко каменаря; Индже войвода; Митьо Пищова; ПМГ „Васил Друмев“*; както и изключително фреквентните и разнообразни примери, илюстриращи разширяването на конструкцията с необособена апозиция от типа: *държавникът реформатор Мидхат паша; улица „Войвода Стойно Черногорски“; чорбаджи Мичо Бейзадето; естонският депутат либерал Андрес Херкел; системата мечта „свой-чужд“; немският дизайнер и архитект футурист Луиджи Колани; президентите на САЩ Ричард Никсън, Джералд Форд, Джими Картър, Бил Клинтън, Джордж Буш, Барак Обама и Доналд Тръмп; прозвището Рисоло („Малчо“); батальонния командир капитан Игнатов – Торанага Сама или Мравояда; ректорът на Медицинския университет и ръководител на Катедрата по химия и биохимия акад. проф. д-р Ваньо Митев, дм, дбн*, може да се придобие сравнително пълна и точна представа колко трудно и комплицирано се анализират синтактични структури (включително и отношението между компонентите им), някои от които мотивирано, други – по-скоро интуитивно и имплицативно, се определят като апозитивни конструкции.

⁷ Това обобщение кореспондира с идеята на Новела Кобринна, че при определяне на статуса на приложението (апозицията) водещ трябва да е синтактичният, а не семантичният или морфологичният критерий. „Именно повторението на синтактичната функция на другата изреченска част е в основата на дефинирането на синтактичната категория приложение. Затова в определена степен може да се смята, че броят и разнообразието на основните типове приложение са обусловени от количеството и разнообразието на типовете изреченски части и от вариативността на начините за тяхното езиково изразяване“ (Кобринна и др. 2007: 307). Трябва да се има предвид, че идеи, подобни на тази, имат повече критици, отколкото – поддръжници.

⁸ Според Леонид Бархударов обаче между компонентите на апозитивното словосъчетание не може да се постави съчинителният съюз *и* (Бархударов 2008), т.е. според него този тип конструкция не трябва да се дефинира като апозитивно словосъчетание.

Реалното (а не номиналното) дефиниране на параметрите и съдържанието на подобно „комплексно“ („синкретично“) отношение не е и не може да бъде панацея при прецизно аргументирана интерпретация на многообразните проявления на прототипната апозитивна конструкция. Преекспонирането на изследователските търсения в тази посока би превърнало съвременните лингвисти в средновековни алхимици, които с фанатична страст са се стремели към откриването на вездесъщия философски камък. Граматическото отношение между компонентите на конструкции, различаващи се морфологически и семантично, които засега (не)удобно, но по инерция се поставят под общия знаменател, наречен апозиция (апозитивно съчетание), може да се диференцира и да се концептуализира не чрез лековития и щедър философски камък, а чрез съвкупността от отделни, целесъобразно маркирани, ювелирно оразмерени и търпеливо орнаментирани каменни блокове. Което ще рече, че всяка от множеството разновидности на конструкцията с необособена апозиция трябва да е предмет на самостоятелно, добре обмислено и задълбочено проучване. В него трябва да се представят граматическата ѝ същност и синтактико-семантичните ѝ характеристики, без фанатично да се преследва очевидно компрометираната идея да се търси пълна унификация между нея и останалите разновидности на прототипната конструкция.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Алмалех 1993:** Алмалех, М. *Семантика и синтаксис*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Almaleh 1993:** Almaleh, M. *Semantika i sintaksis*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.
- Арутюнова 1972:** Арутюнова, Н. Д. Синтаксис. – В: *Общее языкознание: Внутренняя структура языка*. Москва: Наука, 259–343. // **Arutyunova 1972:** Arutyunova, N. D. *Sintaksis*. – In: *Obshtee yazykoznanie: Vnutrennyaya struktura yazyka*. Moskva: Nauka, 259–343.
- Ашмарина 1997:** Ашмарина, И. Л. К вопросу о разграничении приложения и уточнения в английском языке. – В: *Юбилейные чтения: Материалы научно-практической конференции, посвященной 50-летию факультета иностранных языков*. Вологда: Изд-во ВГПУ, 5–6. // **Ashmarina 1997:** Ashmarina, I. R. K voprosu o razgranichenii prilozheniya i utochneniya v angliyskom yazyke. – In: *Yubileynye chteniya: Materialy nauchno-prakticheskoy konferentsii, posvyashtenoy 50-letiyu fakulyteta inostrannyh yazykov*. Vologda: Izd-vo VGPU, 5–6.
- Бархударов 2008:** Бархударов Л. С. *Структура простого предложения современного английского языка*. Москва: ЛКИ. // **Barhudarov 2008:** Barhudarov, L. S. *Struktura prostogo predlozheniya sovremennogo angliyskogo yazyka*. Moskva: LKI. <<https://classes.ru/grammar/116.Barhudarov/html/unnamed.html>> [5.08.2020]
- Блумфийлд 1968:** Блумфилд, Л. *Язык*. Москва: Прогресс. // **Blumfiyld 1968:** Blumfild, L. *Yazyk*. Moskva: Progress. <<https://classes.ru/grammar/142.Bloomfield-language/source/worddocuments/xii.htm>> [5.08.2020]
- Бурлакова 1981:** Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. *Теоретическая грамматика современного английского языка*. Москва: Высшая школа. // **Burlakova 1981:** Ivanova, I. P., Burlakova, V. V., Pochepcov, G. G. *Teoreticheskaya grammatika sovremennogo angliyskogo yazyka*. Moskva: Vysshaya shkola. <http://pnu.edu.ru/media/filer_public/2013/04/12/ivanova-burlakova-pochepcov.pdf> [10.09.2020]
- Валгина 2000:** Валгина, Н. С. *Синтаксис современного русского языка: Учебник*. Москва: Агар. // **Valgina 2000:** Valgina, N. S. *Sintaksis sovremennogo russkogo yazyka: Uchebnik*. Moskva: Agar. <<http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook089/01/part-017.htm#i2219>> [5.08.2020]
- Вацеба 1973:** Вацеба, Р. В. К вопросу об аппозитивной связи. – В: *Проблемы теории членов предложения*. Кишинёв: Изд-во Штинница, 154–160. // **Vatseba 1973:** Vatseba, R. V. K voprosu ob appozitivnoy svyazi. – In: *Problemy teorii chlenov predlozheniya*. Kishinyov: Izd-vo Shtinitsa, 154–160.
- Гецов 2017:** Гецов, А. Към въпроса за приложението – „двуликия Янус“ в българския синтаксис. – В: *Език свещен. Юбилеен сборник по случай 70-годишнината на проф. д-р П. Радева*. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 71–90. // **Getsov 2017:** Getsov, A. Kam vaprosa za prilozhenieto – „dvulikiya Yanus“ v balgarskia sintaksis. – In: *Ezik sveshten. Yubileen sbornik po sluchay 70-godishninata na prof. d-r P. Radeva*. V. Tarnovo: YU „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 71–90.
- Гецов 2019:** Гецов, А. Концепции за граматическото отношение в апозитивните конструкции (2. част). – В: *Проглас*, кн. 1, 2019, (XXVIII), 103–110. // **Getsov 2019:** Getsov, A. Kontseptsii za gramaticheskoto

- otnoshenie v apozitivnite konstruksii (2. chast). – In: *Proglas*, kn. 1, 2019, (XXVIII), 103–110. <<http://journals.uni-vt.bg/proglas/bul/vol28/iss1/12>> [5.08.2020]
- Джиоева 2017:** Джиоева, А. А. *Английская номинативность и картина мира*. Москва: ИНФРА-М. // **Dzhioeva 2017:** Dzhioeva, A. A. *Angiyskaya nominativnosty i kartina mira*. Moskva: INFRA-M.
- Захаренко 1998:** Захаренко, Е. К. *Структурно-семантические типы аппозитивов и их функционирование в современном английском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Моск. гос. лингвист. ун-т. Москва: Б.и.* // **Zaharenko 1998:** Zaharenko, E. K. *Strukturno-semanticheskie tipy appozitivov i ih funkzionirovanie v sovremennom angliyskom yazyke: Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk. Mosk. gos. lingvist. un-t. Moskva: B.i.*
- Илиева 1996:** Илиева, К. *Биноминативни изречения и прагматика*. Пловдив: Изд. „МАКРОС 2000“. // **Ilieva 1996:** Ilieva, K. *Vinominativni izrechenia i pragmatika*. Plovdiv: Izd. „MAKROS 2000“.
- Катанова 2007:** Катанова, Е. Н. Аппозитивная конструкция как средство выражения самоидентифицирующего суждения. – В: *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация*, 2007, № 2, ч. 1, 68–74. // **Katanova 2007:** Katanova, E. N. Appozitivnaya konstruksiya kak sredstvo vyrazheniya samoidentifitsiruyushtego suzhdeniya. – In: *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Lingvistika i mezhkulyturnaya kommunikatsiya*, 2007, № 2, ch. 2, 68–74.
- Кобрин и др. 2007:** Кобрин, Н. А., Болдырев, Н. Н., Худяков, А. А. *Теоретическая грамматика современного английского языка: Учебное пособие*. Москва: Высшая школа. // **Kobrina i dr. 2007:** Kobrina, N. A., Boldyrev, N. N., Hudyakov, A. A. *Teoreticheskaya grammatika sovremennogo angliyskogo yazyka: Uchebnoe posobie*. Moskva: Vysshaya shkola.
- Кобрин и др. 2008:** Кобрин, А. Н., Корнеева, Е. А., Оссовская, М. И., Гузеева, К. А. *Грамматика английского языка. Морфология. Синтаксис*. Москва: Издательство „Союз“. // **Kobrina i dr. 2008:** Kobrina, N. A., Korneeva, E. A., Ossovskaya, M. I., Guzeeva, K. A. *Grammatika angliyskogo yazyka. Morfologiya. Sintaksis*. Moskva: Izdatelystvo „Soyuz“. <<http://robotlibrary.com/book/38-grammatika-angliyskogo-yazyka-morfologiya-sintaksis/127-the-apposition.html>> [5.08.2020]
- Кочеткова 2005:** Кочеткова, Т. И. *Словосложение как средство номинации и предикации в современном русском языке*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Москва. // **Kochetkova 2005:** Kochetkova, T. I. *Slovoslozhenie kak sredstvo nominatsii i predikatsii v sovremennom russkom yazyke. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchyonoy stepeni doktora filologicheskikh nauk. Moskva.* <<http://cheloveknauka.com/slovoslozhenie-kak-sredstvo-nominatsii-i-predikatsii-v-sovremennom-russkom-yazyke>> [5.08.2020]
- Кочеткова, Соловьева 2017:** Кочеткова, Т. И., Соловьева, О. Н. Функциональные свойства эмоционально-оценочного компонента (существительного) в составе языковых единиц разных уровней. – В: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2017. № 9 (75): в 2-х ч. Ч. 1, 124–126. // **Kochetkova, Solovyova 2017:** Kochetkova, T. I., Solovyova, O. N. Funktsionalnyye svoystva emotsionalno-otsenochnogo komponenta (sushtestvitelnogo) v sostave yazykovykh edinits raznykh urovney. – In: *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. Tambov: Gramota, 2017, № 9 (75), v 2-h ch. Ch. 1, 124–126. <<http://www.gramota.net/materials/2/2017/9-1/>> [5.08.2020]
- Матезиус 1967:** Матезиус, В. Язык и стиль. – В: *Пражский лингвистический кружок. Сборник статей*. Москва: Прогресс. // **Matezius 1967:** Matezius, V. Yazyk i stily. – In: *Prazhskiy lingvisticheskiy kruzhok. Sbornik statey*. Moskva: Progress.
- Падучева 1985:** Падучева, Е. В. *Высказывание и его соотносительность с действительностью*. Москва: Наука. // **Paducheva 1985:** Paducheva, E. V. *Vyskazyvanie i ego sootnesennosty s deystvitelnostyyu*. Moskva: Nauka.
- Паул 1960:** Пауль, Г. *Принципы истории языка*. Под ред. А. А. Холодовича. Москва: Изд-во иностранной литературы. // **Paul 1960:** Pauly, G. *Printsipy istorii yazyka*. Pod red. A. A. Holodovicha. Moskva: Izd-vo inostrannoy literatury.
- Пенчев 1984:** Пенчев, Й. *Строеж на българското изречение*. София: „Наука и изкуство“. // **Penchev 1984:** Penchev, Y. *Stroezh na balgarskoto izrechenie*. Sofia: „Nauka i izkustvo“.
- Потебня 1958:** Потебня, А. А. *Из записок по русской грамматике. Том 1–2*. Москва: Учпедгиз. // **Potebnya 1958:** Potebnya, A. A. *Iz zapisok po russkoy grammatike. Tom 1–2*. Moskva: Uchpedgiz. <http://elib.gnpbu.ru/text/potebnya_iz-zapisok-po-russkoy-grammatike_t1-2_1958/go,110;fs,1/> [6.08.2020]
- Прияткина 2007:** Прияткина, А. Ф. О взаимном отношении видов синтаксической связи. – В: *Прияткина, А. Ф. Русский синтаксис в грамматическом аспекте (синтаксические связи и конструкции)*. Из-

- бренные труды. Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 18–27. // **Priyatkina 2007**: Priyatkina, A. F. O vzaimnom otnoshenii vidov sintaksicheskoy svyazi. – In: *Priyatkina, A. F. Russkiy sintaksis v grammaticheskom aspekte (sintaksicheskie svyazi i konstruktсии)*. Izbrannye trudy. Vladivostok: Izd-vo Dalnevostochnogo universiteta, 18–27.
- Пулеха 1999**: Пулеха, И. Р. *Приложение в современном английском языке*: дис. ... канд. филол. наук. Санкт Петербург. // **Puleha 1999**: Puleha, I. R. *Prilozhenie v sovremennom angliyskom yazyke*: dis. ... kand. filol. nauk. Sankt Peterburg.
- Распопов 1967**: Распопов, И. П. К вопросу об обособлении. – В: *Русский язык в школе*, № 4, 102–107. // **Rasporov 1967**: Rasporov, I. P. K voprosu ob obosoblenii. – In: *Russkiy yazyk v shkole*, № 4, 102–107.
- Теньер 1988**: Теньер, Л. *Основы структурного синтаксиса*. Москва: Прогресс. // **Tenyer 1988**: Tenyer, L. *Osnovy strukturnogo sintaksisa*. Moskva: Progress. <<http://scicenter.online/sintaksis-uchebnik/osnovyi-strukturnogo-sintaksisa-per-frants.html>> [5.08.2020]
- Теодоров-Балан 1940**: Теодоров-Балан, Ал. *Нова българска граматика*. София: „Т. Ф. Чипев“. // **Teodorov-Balan 1940**: Teodorov-Balan, Al. *Nova balgarska gramatika*. Sofia: „T. F. Chipev“.
- Уфимцева 1986**: Уфимцева, А. А. *Лексическое значение*. Москва: Наука. // **Ufimtseva 1986**: Ufimtseva, A. A. *Leksicheskoe znachenie*. Moskva: Nauka.
- Четверикова 1996**: Четверикова, О. В. *Обособленные приложения и средства их включения в состав предложения*: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь. // **Chetverikova 1996**: Chetverikova, O. V. *Obosoblyonnye prilozheniya i sredstva ih vkllyucheniya v sostav predlozheniya*: Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk. Stavropoly.
- Шатух 1954**: Шатух, М. Г. *Приложение и его роль в современном русском языке*: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Львов. // **Shatuh 1954**: Shatuh, M. G. *Prilozhenie i ego roly v sovremennom russkom yazyke*: Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk. Lyvov.
- Шахматов 2001**: Шахматов, А. А. *Синтаксис русского языка*. Москва: Эдиториал УРСС. // **Shahmatov 2001**: Shahmatov, A. A. *Sintaksis russkogo yazyka*. Moskva: Editorial URSS.
- Шевалие, Геербрант 2000**: Шевалие, Ж., Геербрант, А. *Речник на символите. 2 том*. София: Издателска къща „Петриков“. // **Shevalie, Geerbrant 2000**: Shevalie, Zh., Geerbrant, A. *Rechnik na simvolite. 2 tom*. Sofia: Izdatelska kashta „Petrikov“.
- Ярцева 1961**: Ярцева, В. Н. *Исторический синтаксис английского языка*. Москва: Изд. АН СССР. // **Yartseva 1961**: Yartseva, V. N. *Istoricheskiy sintaksis angliyskogo yazyka*. Moskva: Izd. AN SSSR.
- Blatz 1880**: Blatz, F. *Neuhochdeutsche Grammatik mit Berücksichtigung der historischen Entwicklung der deutschen Sprache*. Tauberbischofsheim: Lang Signatur Verlag, 889 S.
- Delorme, Dougherty 1972**: Delorme, E., Dougherty, R. S. Appositive NP Constructions: *we, the man; we man; I, a man*; etc. – In: *Foundations of Language*, 1972, Vol. 8, № 1, 2–29.
- Engel 1996**: Engel, U. *Deutsche grammatik*. 3 korrigierte Auflage. Heidelberg: Groos, 885 S.
- Haugen 1953**: Haugen, E. On Resolving the Close Apposition. – In: *American Speech*, Vol. 28, No. 3 (Oct., 1953). Published by: Duke University Press, 165–170. <<https://www.jstor.org/stable/454129>> [5.08.2020]
- Heringa 2011**: Heringa, H. *Appositional Constructions*. University of Groningen. Published by LOT Trans 10 3512 JK Utrecht, The Netherlands. <https://www.rug.nl/research/portal/files/2449766/Thesis_appositional_constructi_1.pdf> [5.08.2020]
- Hockett 1955**: Hockett, Ch. F. Attribution and Apposition. – In: *American Speech*, Vol. 30, No. 2 (May, 1955). Published by: Duke University Press, 99–102. <<http://www.jstor.org/stable/454269>> [5.08.2020]
- Lee 1952**: Lee, D. W. Close Apposition: An Unresolved Pattern. – In: *American Speech*, Vol. 27, No. 4 (Dec., 1952). Published by: Duke University Press, 268–275. <<https://www.jstor.org/stable/453542?seq=1>> [5.08.2020]
- Meyer 1992**: Meyer Ch. F. *Apposition in Contemporary English*. Cambridge; New York.: Cambridge University Press (Studies in English Language. Ed. by Sidney Greenbaum et al.).
- Quirk et al. 1985**: Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., Svartvic, J. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London; New York: Longman.
- Weinrich 1993**: Weinrich H. *Textgrammatik der deutschen Sprache*. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Duden-Verlag, S. 1111.